

РІШЕННЯ
РАЗОВОЇ СПЕЦІАЛІЗОВАНОЇ ВЧЕНОЇ РАДИ
ПРО ПРИСУДЖЕННЯ СТУПЕНЯ ДОКТОРА ФІЛОСОФІЇ

Здобувач ступеня доктора філософії СЕВРЮКОВА Єлизавета Олександрівна, 1997 року народження, громадянка України,

освіта вища: закінчила у 2020 році Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, за спеціальністю «Економіка»,

працює провідним фахівцем навчально-методичного відділу у Харківському національному економічному університеті імені Семена Кузнеця, м. Харків,

виконала акредитовану освітньо-наукову програму «Економіка».

Разова спеціалізована вчена рада, утворена наказом Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця від «02» травня 2025 року № 150, у складі:

Голови разової спеціалізованої вченої ради –

Нікіта НАЗАРОВ, доктор економічних наук, доцент, професор кафедри менеджменту, бізнесу і адміністрування, Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця.

Рецензентів –

Вікторія ЛУГОВА, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри соціальної економіки, Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця;

Олена СТРИЖАК, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри підприємництва, торгівлі і туристичного бізнесу, Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця.

Офіційних опонентів –

Ірина ІВАШКІВ, кандидат економічних наук, старший науковий співробітник, старший науковий співробітник відділу науково-консультаційного та інформаційного забезпечення економіки та маркетингу, Прикарпатська державна сільськогосподарська дослідна станція, Інститут сільського господарства Карпатського регіону НААН.

Галина БОЙКІВСЬКА, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри менеджменту персоналу та адміністрування, Інститут економіки і менеджменту, Національний університет «Львівська політехніка»..

на засіданні «27» червня 2025 року прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» Єлизаветі СЕВРЮКОВІЙ на підставі публічного захисту дисертації «Забезпечення ефективності використання людського капіталу сільськогосподарських підприємств» за спеціальністю 051 «Економіка».

Дисертацію виконано у Харківському національному економічному університеті імені Семена Кузнеця, Міністерство освіти і науки України, м. Харків.

Науковий керівник – Дмитро ШИЯН, доктор економічних наук, професор, професор кафедри економіки підприємства та організації бізнесу, Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця.

Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису, в якому містяться нові науково обґрунтовані результати проведених здобувачем досліджень, присвячених узагальненню та розвитку теоретичних положень, розробленню методичних підходів, а також практичних рекомендацій щодо забезпечення ефективності використання людського капіталу сільськогосподарських підприємств. У дисертації удосконалено систематизацію чинників формування людського капіталу на сільських територіях, що передбачає розподіл за сферами (демографічні, освітні, природно-екологічні, медико-соціальні, соціально-інституційні та економічні) та типами впливу (обмежувальні та стимулюючі); організаційно-методичне забезпечення підвищення мотивації персоналу сільськогосподарських підприємств, яке поєднує прозору систему винагород, розширення напрямів зайнятості для зменшення сезонних коливань, соціальну підтримку працівників та систему моніторингу. Запропоновано уточнення змісту понять «людський капітал сільськогосподарського підприємства», «соціальний капітал» і «трудовий потенціал», а також визначення їхнього взаємозв'язку; методичний підхід до оцінювання впливу гендерного чинника на ефективність використання людського капіталу сільськогосподарських підприємств. Розроблено концептуальний підхід до оцінювання загроз людському капіталу, що базується на поєднанні макроекономічних (динаміка ВВП, аграрне виробництво, доходи

домогосподарств) та демографічних показників (скорочення чисельності населення, підвищення смертності серед чоловіків). Досліджено теоретичні, методичні та практичні аспекти забезпечення ефективності використання людського капіталу, що має істотне значення для галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки».

Здобувач має 5 наукових публікацій за темою дисертації, з них 5 наукових публікацій щодо дотримання вимог пунктів 8, 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії та зараховуються як 3,5 публікації:

1. Shyian D., Litovchenko I., Sevriukova Ye. Peculiarities of the formation of human capital in rural areas in the pre-war period. *Economics of Development*. 2023. Volume 22. No. 3. P. 32-41. (Періодичне наукове видання Scopus, вітчизняне видання).

DOI:10.57111/econ/3.2023.42

Посилання:https://ecdev.com.ua/web/uploads/pdf/Economics%20of%20Development,_2023,_Vol.%2022__No._3-32-41.pdf

2. Шиян Д., Котельникова Ю., Севрюкова Є. (2020) Фактори формування рівня оплати праці у сільськогосподарських підприємствах. *Український журнал прикладної економіки*, 2020. Том 5. № 3. С. 192–200. (Фахове, кат. Б).

DOI:10.36887/2415-8453-2020-3-21

Посилання: <http://ujae.org.ua/factory-formuvannya-rivnya-oplaty-pratsi-u-silskogospodarskyh-pidpryyemstvah/>

3. Шиян Д., Севрюкова Є., Євдокімова М. (2022) Цифрові технології як фактор формування людського капіталу в Україні. *Економіка та управління АПК*, 2022. № 2. С. 80–86. (Фахове, кат. Б).

DOI:10.33245/2310-9262-2022-177-2-80-86

Посилання:https://econommeneg.btsau.edu.ua/sites/default/files/visnyky/economika/shyian_d._sevriukova_y._2-2022_0.pdf

4. Севрюкова Є. (2024) Особливості формування людського капіталу домогосподарств на сільських територіях. *Journal of Innovations and Sustainability*, 2024. Vol. 8, No.2. (Фахове, кат. Б).

DOI:10.51599/is.2024.08.02.08.

Посилання: <https://is-journal.com/is/article/view/290/154>

5. Шиян Д., Шиян Н., Севрюкова Ю., Руденко В. (2024). Вплив цифрових технологій на рівень і якість життя населення в Україні. *Journal of Innovations and Sustainability*, 2024. Vol. 8, No. 3. (Фахове, кат. Б).

DOI:10.51599/is.2024.08.03.06.

Посилання: <https://is-journal.com/is/article/view/306/164>

У дискусії взяли участь (голова, рецензенти, офіційні опоненти, інші присутні) та висловили зауваження:

Офіційний опонент Галина Миколаївна БОЙКІВСЬКА, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри менеджменту персоналу та адміністрування, Інститут економіки і менеджменту, Національного університету «Львівська політехніка», надала позитивний відгук із зауваженнями:

1. Автором пропонується визначати показник рівня використання людського капіталу як відношення величини трудового потенціалу до величини людського капіталу (с. 46). Однак, не розкривається конкретна методика визначення даних показників.

2. У таблиці 1.2 (с. 52) надається стисла характеристика виділених кластерів за результатами аналізування бази даних літературних джерел за терміном «людський капітал». У той же час автор зупиняється на характеристиці ключових слів, які входять до даних кластерів, залишаючи поза увагою досліджувану авторами проблематику.

3. На рисунку 1.8. (с. 68) представлені особливості формування людського капіталу на сільських територіях. При цьому, одні з наведених чинників мають позитивний вплив на формування людського капіталу, а інші – умовно-негативний. Вважаємо за доцільне окремо здійснити їх класифікацію за зазначеними критеріями та детальніше розглянути з цієї позиції.

4. Під час побудови математичної моделі динаміки смертності чоловіків було використано функцію прямої (с. 115). Вважаємо за доцільне обґрунтувати вибір саме цієї функції порівняно з іншими можливими варіантами.

5. Проведений регресійний аналіз залежності рівня витрат на оплату праці від окремих факторів засвідчив, що коефіцієнт співвідношення товарна продукція / заробітна плата має негативний вплив на величину заробітної плати на 1 га сільськогосподарських угідь (с. 173). Констатуючи цей факт, автор, разом із тим, не наводить можливих причин виявленої залежності та не здійснює її глибшої оцінки.

Офіційний опонент Ірина Миколаївна ІВАШКІВ, кандидат економічних наук, старший науковий співробітник, старший науковий співробітник відділу науково-консультаційного та інформаційного забезпечення економіки та маркетингу, Прикарпатська державна сільськогосподарська дослідна станція, Інститут сільського господарства Карпатського регіону НААН, надала позитивний відгук із зауваженнями:

1. На рисунку 1.1. (с. 41) автор наводить схему етапів формування людського капіталу в бізнесі. Вважаємо, що необхідно було більш детально охарактеризувати ситуацію відносно того, як дані етапи формуються саме на прикладі вітчизняних практик.

2. На рисунку 1.4. (с. 51) наводиться бібліометрична карта наукових публікацій, присвячених проблемі людського капіталу в економічних дослідженнях за ключовими словами. Вважаємо доречним, як би автор зробив подібний аналіз за іншими критеріями (автори, літературні джерела).

3. На рисунку 1.9. (с. 76) пропонується система державних заходів, спрямованих на збереження людського капіталу на сільських територіях. В Україні протягом останніх 10-15 років приймалися і діяли різні програми по підтримці села. У даному контексті вважаємо, було б дуже цікавим здійснити стислий огляд з точки зору ефективності у збереженні людського капіталу.

4. На сторінці 128 наводиться динаміка індексу людського розвитку в Україні за 1990-2022 рр. Вважаємо, було б доречним здійснити прогнозування можливих сценаріїв розвитку подій відносно даного показника на період до 2030 р.

5. На сторінці 172 робиться висновок, що зростання питомої ваги галузі тваринництва дає можливість знизити співвідношення коефіцієнту товарної продукції/заробітної плати. Однак постає питання чи не призведе це падіння рівня ефективності виробництва?

Рецензент Вікторія Миколаївна ЛУГОВА, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри соціальної економіки, Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, надала позитивний відгук із зауваженнями:

1. Автором здійснено систематизацію чинників формування людського капіталу на сільських територіях, що передбачає розподіл їх за сферами та типами впливу. Однак у роботі не зазначено на основі яких джерел чи досліджень було визначено ці сфери.

2. Значний інтерес представляє уточнення змісту понять «людський капітал сільськогосподарського підприємства», «соціальний капітал» і «трудовий потенціал», а також визначення їхнього взаємозв'язку (с. 60-64), однак визначенню поняття «трудовий потенціал» приділено замало уваги.

3. У розділі 2.2. «Вплив демографічних тенденцій на динаміку та якість формування людського капіталу в Україні» наводяться динамічні ряди демографічних показників за значний період часу (1950-2023 рр.). Було б доречним отримати їх прогностичні значення на найближчі роки.

4. Проведений аналіз впливу рівня доступу домогосподарств України до мережі Інтернет на формування доходів та витрат охоплює дуже обмежене коло показників (с. 151). Отримані результати були б більш ґрунтовними, якби можна були оцінити вплив інших складових витрат домогосподарств.

5. Автором запропоновані заходи щодо підвищення мотивації персоналу (с. 192–194), однак робота значно б виграла за рахунок більшої їх деталізації з урахуванням масштабів підприємства, фінансових можливостей та регіональних особливостей. Крім того, питання взаємозв'язку між мотиваційними інструментами та ефективністю праці розкрито недостатньо глибоко.

Рецензент Олена Олегівна СТРИЖАК, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри підприємництва, торгівлі та туристичного бізнесу, Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, надала позитивний відгук із зауваженнями:

1. У дисертаційному дослідженні автором наводяться численні групування даних сільськогосподарських підприємств за різними критеріями. Вважаємо, що було б доречним в окремих випадках доповнити їх множинними регресіями, що дало б можливість математично охарактеризувати дані залежності.

2. Оцінюючи розбіжності в результатах складання НМТ у сільській місцевості та у містах, автор прийшов до висновку, що вони мають не випадковий характер (С. 155-157). В якості варіанту рішення даної проблеми пропонується інтенсивніше використання онлайн-методів навчання в сільській місцевості. Вважаємо, що проблема є значно глибшою і потребує також інших організаційно-економічних заходів для її вирішення.

3. У другому розділі дисертаційної роботи автором побудовано регресійні моделі, більшість з яких містить так звані «викиди», тобто спостереження, що

суттєво відрізняються від інших у вибірці. Але в роботі немає їхнього пояснення. Доцільно було б описати ці відмінності чи видалити ці дані для подальшого регресійного аналізу.

4. В першому розділі дисертації увагу приділено соціальному капіталу, але в другому та третьому розділах наукові пошуки щодо соціального капіталу не отримали розвитку. Рекомендації щодо покращення стану соціального капіталу сільськогосподарських підприємств могли б доповнити отримані автором результати.

Голова спеціалізованої вченої ради ДФ 64.055.066 Нікіта Костянтинівч НАЗАРОВ, доктор економічних наук, доцент, Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, професор кафедри менеджменту, бізнесу і адміністрування, надав позитивний відгук без зауважень.

Результати відкритого голосування:

«За» 5 членів ради,
«Проти» 0 членів ради.

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада присуджує Єлизаветі СЕВРЮКОВІЙ ступінь доктора філософії з галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 051 «Економіка».

Відеозапис трансляції захисту дисертації додається.

Голова разової спеціалізованої
вченої ради

(підпис)

Нікіта НАЗАРОВ

(власне ім'я та прізвище)